

К. А. Фліссак

кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних фінансів,
Тернопільський національний економічний університет, Україна
Flissak.k@mail.ru

МЕТОДОЛОГІЧНІ ВИМОГИ ДО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ДИПЛОМАТІЇ

Анотація. У статті розглянуто зміст і особливості інформаційної складової економічної дипломатії, визначено методологічні вимоги щодо збору, фільтрування, систематизації та аналізу інформаційних матеріалів. Запропоновано системи класифікації інформаційних джерел та рекомендації щодо роботи з ними. На основі авторських досліджень доведено, що для ефективного інформаційного наповнення заходів економічної дипломатії необхідно: забезпечення системності та безперервності роботи, дотримання запропонованої методологічної системи роботи з інформацією, формування ситуаційних пріоритетів у виборі та опрацюванні джерел інформаційного забезпечення, здійснення необхідної кваліфікаційної підготовки у цій сфері фахівців із економічної дипломатії.

Ключові слова: економічна дипломатія, інформація, зовнішньоекономічна діяльність.

К. А. Флиссак

кандидат экономических наук, доцент кафедры международных финансов,
Тернопольский национальный экономический университет, Украина

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДИПЛОМАТИИ

Аннотация. В статье рассматривается содержание и особенности информационной составляющей экономической дипломатии, определены методологические требования относительно сбора, фильтрации, систематизации и анализа информационных материалов. Предложены системы классификации информационных источников и рекомендации для работы с ними. На основании авторских исследований доказано, что для эффективного информационного наполнения мероприятий экономической дипломатии необходимо: обеспечение системности и непрерывности работы, соблюдение предложенной методологической системы работы с информацией, формирование ситуационных приоритетов в выборе и обработке источников информационного обеспечения, осуществление необходимой квалификационной подготовки в указанной сфере специалистов по экономической дипломатии.

Ключевые слова: экономическая дипломатия, информация, внешнеэкономическая деятельность.

Kostyantyn Flissak

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Ternopil National Economic University, Ukraine

METHODOLOGICAL REQUIREMENTS FOR INFORMATIONAL PROVISION OF ECONOMIC DIPLOMACY

Abstract. The article is devoted to the information component of economic diplomacy emphasizing on the methodological requirements for collecting, filtering and analyzing of information materials. A system of information sources classification and recommendations for work with them are given by the author. For the effectiveness of information provision the measures of economic diplomacy should: a) ensure consistency and continuity, b) comply with the proposed methodological system of work with the information, c) create situational priorities in the selection and processing of information sources, d) provide the necessary qualification training in this area for the professionals in economic diplomacy.

Key words: economic diplomacy; information; foreign economic activity.

JEL Classification: F30, F40, F42, H11

Постановка проблеми. Належний рівень ефективності зовнішньоекономічної діяльності забезпечується цілою низкою складових останньої, серед яких вирішальна роль відводиться її інформаційному забезпеченню. Інформація справедливо розглядається як висхідний елемент системи управління зовнішньоекономічною діяльністю (наступними є планування, оперативне управління, регулювання і контроль). Водночас, жодне управлінське рішення не може бути прийнятим без аналізу достовірної, релевантної, оптимальної та своєчасно отриманої інформації. Тому в практиці економічної дипломатії інформація і все, що стосується роботи з нею (збір, отримання, систематизація, опрацювання, передача за призначенням адресатам) має ключове значення. З огляду на це сьогодні вкрай актуальним є дослідження всіх елементів інформаційного забезпечення в реалізації завдань економічної дипломатії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, присвяченій тематичі економічної дипломатії, головна увага приділяється дослідженню її стратегічних цілей, виробленню основних векторів діяльності та механізмів реалізації пріоритетних ключових завдань [1; 2]. Серед таких наукових публікацій слід відзначити роботи проф. В. А. Вергуна

і проф. О. М. Шарова [3] (Україна); проф. Т. В. Зонові, проф. О. Є. Ліхачова [4], проф. Л. М. Капіци та проф. В. Д. Щетініна – Російська Федерація; А. Фотиґа (*A. Fotyga*), Е. Молєндовського (*E. Molendovsky*) і В. Поляна (*V. Polyan*) [5] – Польща; М. Частєка (*M. Chastek*) та Я. Немеца (*J. Nemes*) – Чехія; Л. Фабіуса (*L. Fabius*) – Франція; Н. Бейна (*N. Bayne*) і С. Вулкока (*S. Woolcock*) – Великобританія. Водночас, недостатньо уваги приділяється розгляду окремих питань методології економічної дипломатії та обґрунтуванню складових її механізму. Значною мірою це стосується системи інформаційного забезпечення діяльності в зазначеній сфері.

Мета статті – проаналізувати і запропонувати шляхи вдосконалення методологічних основ інформаційного забезпечення економічної дипломатії, а саме: розглянути кваліфікаційні вимоги до інформації, скласти її критеріальну класифікацію, систематизувати джерела та носії, окреслити механізми підвищення ефективності роботи з інформацією в економічній дипломатії.

Основні результати дослідження. Роль інформаційного забезпечення в системі економічної дипломатії важко переоцінити. Від нього в кінцевому підсумку залежить успіх усіх дій, заходів та складових економічної дипломатії. Особливо це стосується дипломатичних перего-

ворів, позитивний результат яких великою мірою залежить від попередньої інформаційної підготовки. На будь-якій ділянці роботи дипломат повинен володіти основами й принципами використання інформаційно-аналітичних технологій, і насамперед методами збору та обробки інформації з тематики, що становить професійний інтерес.

У практиці економічної дипломатії інформацію слід розглядати як сукупність відомостей, необхідних для активного впливу на об'єкт економічного інтересу країни, що являють собою набір вузькоспеціалізованих даних із різних сфер зовнішньоекономічної діяльності.

До інформації та відповідних інформаційних матеріалів у сфері інтересів економічної дипломатії висуваються певні вимоги. Зокрема ці матеріали повинні бути:

- 1) *об'єктивними* (реально, без згладжування «гострих кутів» чи замовчування небажаних фактів відображати дійсний стан питань, тем чи проблем, що розглядаються);
- 2) *достовірними* (точно відбивати реальну ситуацію, спиратися на факти, не допускати домислів, особистих трактувань, не видавати «бажане за дійсне»);
- 3) *своєчасними* (надходити вчасного, тобто до прийняття рішення або проведення переговорів);
- 4) *оптимальними* (бути достатніми для здійснення необхідного аналізу та вироблення оптимального рішення; інформації повинно бути «не замало» – тоді не вистачатиме даних для вироблення рішення, і «не забагато» – щоб не витратити зайвий час на її опрацювання);
- 5) *релевантними* – близькими до «адекватності», але водночас характеризувати не лише ступінь відповідності поставленому запиту, а й можливості практичного застосування результату.

Головними цілями інформаційного напрямку діяльності дипломатичних представництв, і зокрема їх економічного блоку, є: 1) інформувати свій уряд про соціально-політичну та економічну ситуацію у країні перебування; 2) інформувати уряд країни перебування про політику, у тому числі зовнішньоекономічну, своєї держави.

У процесі підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів для уряду своєї країни, а також переговорів необхідно використовувати всі можливі джерела і механізми інформаційного забезпечення. При цьому варто зважати на те, що інформація традиційно поділяється на декілька видів: 1) *масова* – відомості загальноінформаційного характеру; 2) *документи* – персональні дані людей; 3) *офіційна* – нормативно-правові акти, документи органів влади, державних установ, галузевих відомств та організацій); 4) *звітна* – всі дані, які в обов'язковому порядку надаються визначеним юридичним і фізичним особам у встановлені терміни; 5) *інформація як товар*.

Збираючи, систематизуючи та опрацьовуючи інформаційні ресурси для потреб економічної дипломатії, доцільно керуватися критеріальною класифікацією інформації (рис. 1). Систематизовані джерела інформації за її носіями класифікуємо за типом і видом. Тип інформації об'єднує її джерела відповідно до способу фіксації та зберігання. Систематизація джерел інформації за типами і видами наведена на рис. 2.

Обробка інформації передбачає такі важливі складові: 1) вона має опрацьовуватися щоденно; 2) вивчатися повинна насамперед база, тобто наявна, інформація з проблем, які становлять відповідний інтерес і обговорюватимуться під час переговорів; 3) на основі щоденного опрацювання та аналізу базової інформації має здійснюватися підготовка інформаційних оцінок; при цьому можливим є формування або аналітичних оцінок щодо поточної економічної, інвестиційної, соціально-політичної, військової чи іншої ситуації, або про-

гнозу щодо перспективного розвитку подій у сфері досліджуваних проблем.

Ключовим елементом обробки інформації є складання прогнозу подальшого розвитку подій у певній галузі. При цьому необхідно брати до уваги, що інформаційні ресурси й інфраструктура стають полем зіткнення інтересів та інформаційної боротьби.

Аналіз практичних матеріалів та досвіду діяльності відповідних структур дипломатичних представництв у частині зовнішньоекономічної діяльності дають змогу визначити послідовність роботи з інформацією в економічній дипломатії. На наш погляд, найбільш оптимальною, ефективною і такою, що відповідає висунутим вимогам, є розроблена нами класифікація етапів системної роботи з інформацією (рис. 3).

Ігнорування будь-якого із наведених елементів у роботі з інформацією може призвести до небажаних наслідків і прийняття хибних рішень. Яскравий приклад недостатньої та неналежної роботи з інформацією у процесі реалізації заходів засобами економічної дипломатії – скандальне «підписання» у листопаді 2012 р. угоди між Україною та іспанською фірмою «Gas Natural Fenosa» щодо створення консорціуму з будівництва LNG-терміналу на суму близько \$1 млрд. [6]. Подібний крок завдав удару

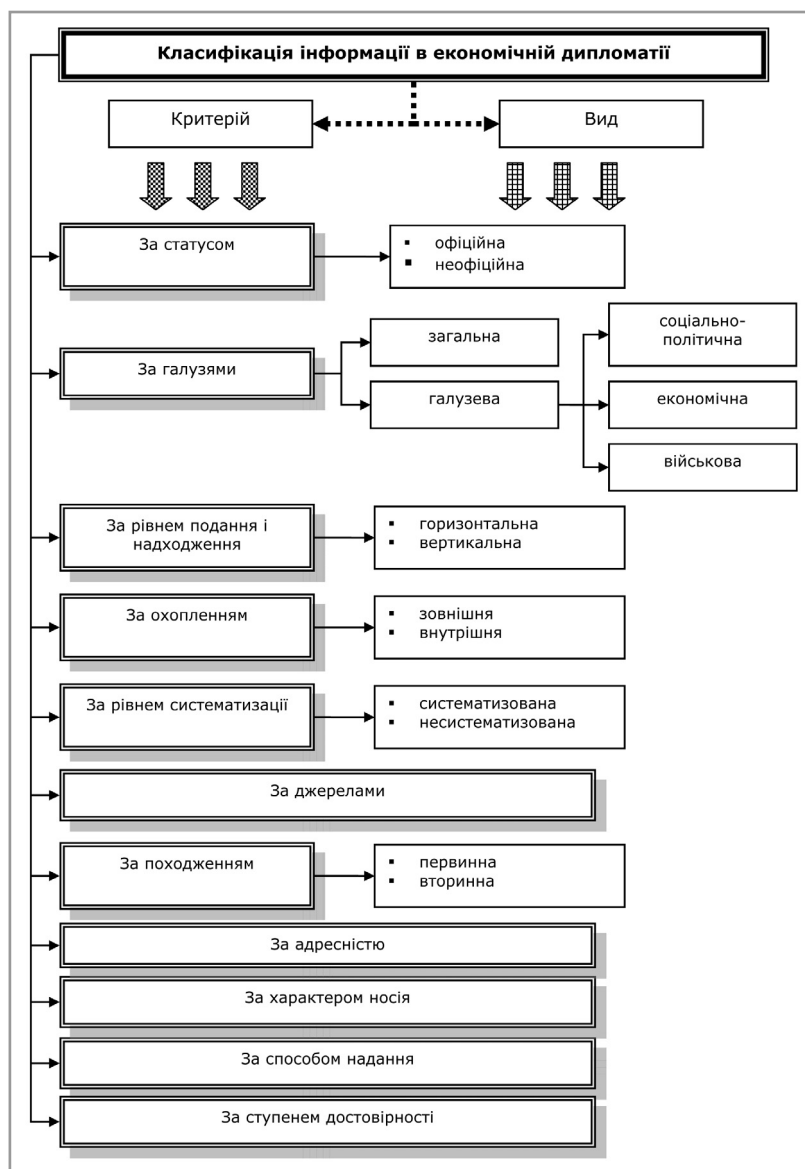

Рис. 1. Критеріальна класифікація інформації в економічній дипломатії
Джерело: Розроблено особисто автором

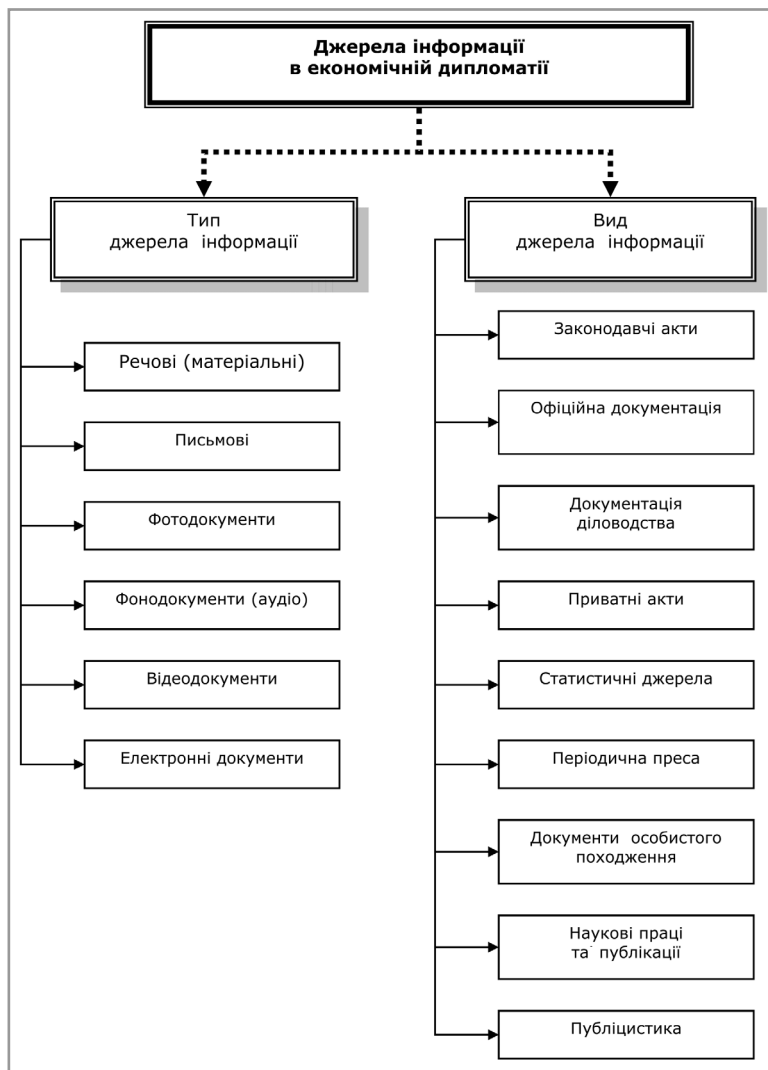

Рис. 2. Класифікація джерел інформації в економічній дипломатії
Джерело: Розроблено особисто автором

інвестиційному іміджу України. Водночас, володіння необхідною інформацією, її належна обробка, попередній аналіз та фільтрація уповноваженими працівниками українських дипломатичних представництв в Іспанії у повній координації з Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами могло б завадити підписанню фіктивної угоди міжнародного рівня.

Посольствами таких потужних країн, як США, Франція, ФРН, Японія, за багато років накопичено великий досвід роботи з інформацією у сфері економічної дипломатії з метою просування національних інтересів та реалізації цілей економічної дипломатії. Окреслюючи роль інформаційного забезпечення, американський дипломат Р. Чілдс (*R. Childs*) зазначав, що «закордонна служба Сполучених Штатів – це очі й вуха американських підприємців за кордоном» [7].

В економічній дипломатії (як і в дипломатії загалом) робота з інформацією потребує *системності* та *безперервності*. Розпочинати завжди потрібно із визначення необхідних і бажаних джерел інформації (відповідно до наведеної вище класифікації), з якою потім доведеться працювати. При цьому слід пам'ятати, що існують відкриті, закриті та частково обмежені джерела інформації.

Обов'язковою складовою процесу обробки інформації є її планування, що передбачає визначення мети збирання, конкретизацію завдань та ув'язку з адресатом надання необхідних інформаційних матеріалів. Під адресатом розуміють відповідні органи державної влади в Україні,

делегатії для переговорів, власне Посольство та його структурні підрозділи. Обробці зібраної інформації має передувати її аналіз і порівняння з іншими джерелами.

Важливою умовою забезпечення достовірності отриманої інформації з метою її подальшого спрямування центральним владним структурам (або іншим суб'єктам) своєї країни для прийняття відповідних рішень є підтвердження правильності даних трьома незалежними джерелами у країні перебування представництв економічної дипломатії. З огляду на це на попередніх стадіях обробки всіх видів і форм інформаційних матеріалів повинна проводитись їх фільтрація, тобто вилучення непідтверджених, сумнівних або відверто дезінформаційних даних. На стадії відсіювання велику роль відіграють рівень кваліфікації та професійний досвід працівника дипломатичного представництва або в інших ситуаціях – фахівця в певній галузі. Результатом подібної фільтрації є оптимізація інформації і відбір необхідних даних. Лише після цього має здійснюватися загальна оцінка й систематизація інформації, її внесення у створювану (чи вже створену) базу даних з досліджуваної проблематики.

Доцільно також формувати окремі досєє із кожного досліджуваного питання, яке є стандартним засобом накопичення і поширення інформації. У досєє можуть накопичуватися всі наявні інформаційні матеріали (копії офіційних документів, протоколів, угод, фрагменти газет, журналів, телепередач, публікації в Інтернеті, записи із щоденника тощо).

На основі систематизованої інформації слід робити аналіз ситуації у досліджуваній сфері та формувати висновки [8], які потім передавати у встановлені терміни і за відповідною формою адресату. Такі матеріали можуть надаватися на різних підставах, зокрема: 1) на вимогу керівних державних установ (Президент України, Кабінет Міністрів України, МЗС, інші державні установи, але обов'язково через МЗС України); 2) згідно із чинним порядком щодо необхідного подання у встановлені терміни відповідної інформації за підпорядкованістю (як правило, це звітні дані – оперативні, квартальні, піврічні, річні); 3) за результатами проведених у країні перебування візитів (державні, офіційні, робочі), міждержавних, галузевих та інших заходів (засідання міждержавних і міжурядових комісій, форуми, конференції, дні української економіки, виставки-ярмарки); 4) як ініціативні (ініційовані дипломатичним представництвом України у країні перебування у зв'язку з особливими обставинами, несприятливим для своєї країни прогнозом розвитку ситуації в зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних відносинах, іншими обставинами).

Окремо слід зазначити, що в роботі з інформацією самостійного значення набуває її захист, застосування відповідних технічних та організаційних заходів щодо запобігання втраті інформації, її неконтрольованому і несанкціонованому витоку. Для цього існують чіткі регламентні вимоги, які необхідно неухильно виконувати.

Значна частина зібраної, опрацьованої, систематизованої та проаналізованої інформації спрямовується дипломатичними представництвами України за кордоном у Міністерство закордонних справ України, іншим центральним органам виконавчої влади. *Форми* надання такої інформації:

- піврічний і річний звіти Посольства (відповідно до встановленої форми та доведених вимог щодо даних, показників, висновків і пропозицій);
- політичні листи (складаються та надсилаються нерегулярно, у разі необхідності з особливо важливих і актуальних проблем);

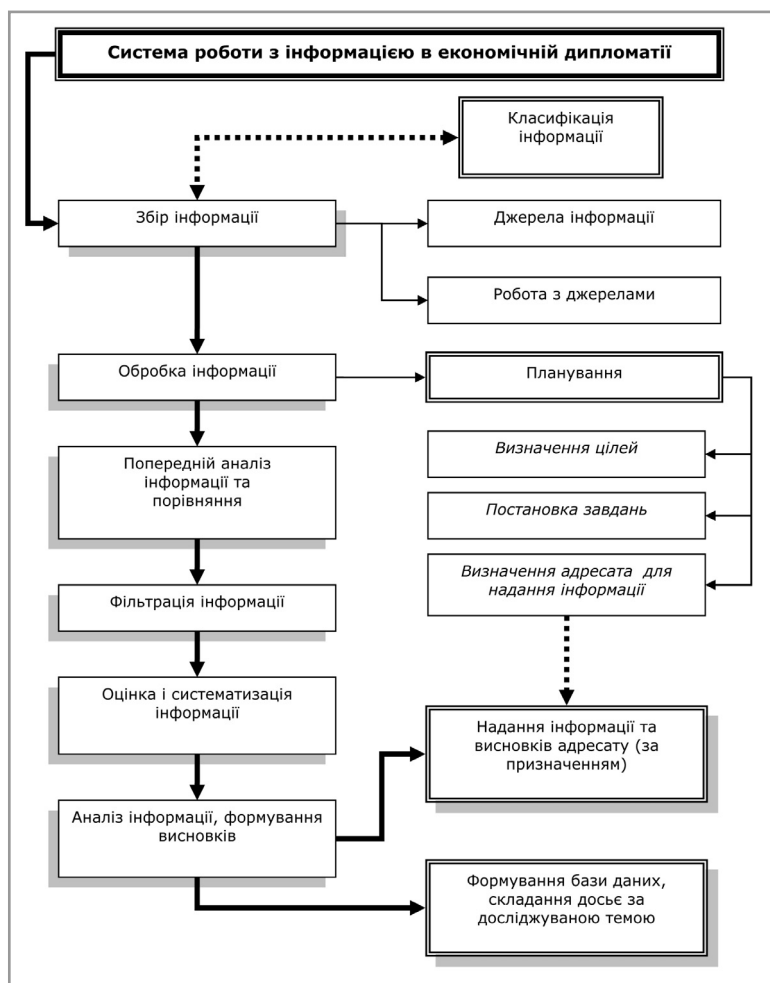

Рис. 3. Система роботи з інформацією в економічній дипломатії

Джерело: Розроблено особисто автором

логічних вимог у роботі з інформацією у частині її збору, фільтрування та аналізу. Автором статті у процесі дослідження цієї проблеми здійснено критеріальну класифікацію інформації та її джерел в економічній дипломатії, запропоновано систему роботи в інформаційному полі. Зокрема для ефективного інформаційного наповнення заходів економічної дипломатії необхідно: 1) забезпечувати системність і безперервність; 2) дотримуватися наведеної методологічної системи роботи з інформацією; 3) формувати ситуаційні пріоритети у виборі та опрацюванні джерел інформаційного забезпечення; 4) здійснювати необхідну кваліфікаційну підготовку у цій сфері фахівців із економічної дипломатії.

Література

1. Вергун В. А. Економічна дипломатія / В. А. Вергун. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 303 с.
2. The New Economic Diplomacy (Edited by Nicholas Bayne and Stephen Woolcock). The London School of Economics and Political Science, UK. – Ashgate, 2007. – 391 p.
3. Шаров О. Економізація зовнішньої політики: сьогоднішня українська тактика / О. Шаров // Економічний часопис-XXI. – 2007. – № 9–10. – С. 21–26.
4. Лихачев А. Е. Экономическая дипломатия России. Новые вызовы и возможности в условиях глобализации / А. Е. Лихачев. – М. : Экономика, 2006. – 461 с.
5. Molendowskie E. Dyplomacja gospodarcza. Rola w polityce zagranicznej państwa / E. Molendowskie, W. Polan. Warszawa : Wolters Kluwer Polska – OFICYNA, 2007. – 268 s.
6. Ukraine: the \$1 bln deal that never was // Financial Times, 2012, November 27.
7. Childs R. American Foreign Service / R. Childs. – N.Y., 1972. – P. 56.
8. Фліссак К. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи економічної дипломатії в Україні: проблеми та перспективи / К. А. Фліссак // Економічний аналіз : збірник наукових праць. – Тернопіль : THEV, 2011. – С. 213–217.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2013

- інформаційні й аналітичні довідки з окремих питань (складаються за встановленою формою або за окремими темами);
- записи бесід і переговорів;
- огляди преси (журнальних та газетних статей, інших публікацій);
- хроніки подій (чітка лаконічна фіксація завершених подій і заходів).

Особливе значення має інформаційне забезпечення при підготовці переговорів чи візитів. Для цього потрібно формувати пакет інформаційних матеріалів (за встановленими вимогами і доведеною із центру формою), які надсилаються оперативним та у визначені терміни.

Висновки. Зважаючи на особливу роль інформаційного забезпечення в реалізації заходів економічної дипломатії, українською важливо дотримуватися певних методо-

References

1. Vergun, V. A (2010). *Economic diplomacy*. Kyiv: Kyiv University Publisher (in Ukr.).
2. *The New Economic Diplomacy* (2007). In B. Nicholas & S. Woolcock (Eds.). The London School of Economics and Political Science, UK. London: Ashgate Publishing.
3. Sharov, O. (2007). Economization of foreign policy: modern Ukrainian tactics. *The Economic Annals-XXI Journal*, 9-10, 21-26 (in Ukr.).
4. Likhachev, A. E. (2006). *Economic diplomacy of Russia New challenges and opportunities in conditions of globalization*. Moscow: Economy Publishing House (in Rus.).
5. Molendowskie, E., & Polan, W. (2007). *Economic diplomacy. Its role in foreign state policy*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska (in Pol.).
6. Ukraine: the \$1 bln deal that never was (2012, November 27). *Financial Times*.
7. Childs, R. (1972). *American Foreign Service*. N.Y.
8. Flissak, K. A (2011). Informational and analytic providing of economic diplomacy system in Ukraine: problems and prospects. *Economic Analysis*, 8(1), 213-217 (in Ukr.).

Received 10.02.2013

ІНТЕРНЕТ-ХОЛДІНГ ІНСТИТУТУ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

57 веб-ресурсів

www.SOSKIN.info